

PIZZICATO OPUS 2

Lærerveiledning

Introduksjon

Stavanger Symfoniorkester presenterer i samarbeid med Christian Eriksen og Vegar Hoel oppfølgeren til skoleforestillingssuksessen ved navn «Pizzicato». Christian Eriksen og Vegar Hoel er begge etablerte skuespillere og har i en årrekke gledet barn og voksne med Barnas store julerevy på Sola kulturhus og sommerteateret på Natvigs Minde. De har begge hatt en rekke roller ved Rogaland Teater. Hoel har medvirket i en rekke norske filmer, og Eriksen har hatt suksess som «Kikkan» på NRK Super.

Forestillingen

Denne skolekonserten er for mellomtrinnet, 5-7 trinn.

Pizzicato er en katt som samler på følelser, alle verdens følelser. Pizzicato får disse følelsene når han hører musikk. Hver gang Pizzicato hører musikk han ikke har hørt før, får han en ny følelse, og nok et følehår vokser ut. Pizzicato har mer enn ni liv og har samlet over en million følelser. Vi møter også musikkpolitihunden Bjeffersen. I motsetning til Pizzicato mener Bjeffersen at musikk er et system, et matematisk system, og at det ikke har noe med følelser å gjøre. I denne forestillingen forviller Bjeffersen seg alene inn i en tidsmaskin og forsvinner og Pizzicato må reise etter for å finne ham. På reisen møter Pizzicato den amerikanske komponisten og etterretningsagenten, Leroy Anderson, som gir ham noen tips på veien. Tidsmaskinen tar ham både til Pjotr Tsjajkovskij og Edvard Grieg. Pizzicato prøver gjennom forestillingen å overbevise Bjeffersen om at musikk gir følelser. Om han lykkes eller ikke, det vil vise seg.

Musikken

Vi får høre flere klassiske verk av ulike komponister i forestillingen, bl.a. Richard Strauss «Also sprach Zarathustra», utdrag fra Wolfgang Amadeus Mozart «Requiem», Peter Tsjajkovskij «Svanesjøen» og Edvard Grieg «Peer Gynt».

Pedagogisk materiell

Ved siden av informasjon om selve forestillingen, finner du også i dette kompendiet lærerveiledning med forslag til oppgaver og aktiviteter knyttet til innholdet i denne skoleforestillingen. Det er forslag til hva som kan være lurt å forberede elevene på før forestillingen, og noen forslag til hva dere kan gjøre i etterarbeidet. Forestillingen og opplegget baserer seg på nasjonale læreplaner og kan knyttes til den generelle musikkundervisningen i skolen. Det er også oppgaver knyttet til fagene kunst og håndverk og norsk. Det er ikke nødvendig å gjennomføre alle oppgavene i dette kompendiet, men forberedelsene bør inkludere å gjøre seg kjent med komponistene Pjotr Tsjajkovskij og Edvard Grieg, og forestillingen blir mer interessant om dere har diskutert følgende problemstilling: Hva er musikk? Følelser eller matematikk?

Forarbeid

Instrumentgrupper i symfoniorkesteret

Kompetansemål etter 7. trinn

Musikk

Lytte

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjenkjenne klangen til og benevne de ulike instrumentgruppene

Vi anbefaler at man tar en gjennomgang/repetisjon av de ulike instrumentgruppene i et symfoniorkester, strykerne, treblåsere, messing, slagverk & pauker, samt harpe og klaver.

- Hvilke instrumentfamilier finner vi i et symfoniorkester, og hvilke instrument hører til hvilken familie?

- Hvordan får musikerne lyd i de ulike instrumentene?

- Hva er en dirigent, og hva er dirigentens oppgave?

De aller fleste av lytte-eksemplene under vil også vil bli fremført på konserten

Tsjaikovskij: Svanesjøen, åpning (treblåsere)

Tsjaikovskij: Serenade for strykere, 2. sats vals (strykere)

Tsjaikovskij: Nøtteknekkersuiten, sukkertøyfeens dans/sugar plum fairy (celesta)

Tsjaikovskij: Symfoni nr 5, finale (messing)

Grieg: Peer Gynt, Morgenstemning (treblåsere)

Grieg: Holberg-suite, preludium (strykere)

Sibelius: Karelia-suite (strykere, messing)

Strauss: Also Sprach Zarathustra, åpning (messing)

Zivkovic: Trio per uno, 3. sats (slagverk)

Reinholdt: Impromptu in C-Sharp Minor, Op. 28, No. 3 (harpe)

Komponister

Kompetansemål etter 7. trinn

Musikk

Lytte

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjenkjenne musikk fra historiske hovedepoker i kunstmusikken
- gi uttrykk for opplevelser i møte med verker av sentrale komponister fra kunstmusikken

Pjotr Tsjaikovskij

Pjotr Tsjaikovskij (1840-1893) ble født i Russland og begynte med pianotimer allerede i femårsalderen. Han begynte sin karriere som jurist i et departement, men trivdes ikke med det. Etter noen år forlot han stillingen for å kunne vie seg til sin kunstneriske utdannelse ved St. Petersburg-konservatoriet. Senere ble han professor i musikkteori ved konservatoriet i Moskva. I sine komposisjoner følger Tsjaikovskij linjen bakover mot klassikerne (f.eks. Ludwig van Beethoven), men ellers er påvirkningen fra Hector Berlioz og Franz Liszt, til en viss grad også fra Carl Maria von Weber og Robert Schumann, tydelig. Som russer, tar han ofte utgangspunkt i folkemusikken i sitt hjemland. Han tilhører romantikken i musikkhistorisk sammenheng.

Tsjajkovskij hadde spesielt god sans for hvordan orkesterets instrumenter klang, kanskje først og fremst treblåserne som i åpningen av Svanesjøen-suite, og bruk av messing i finalesatsen på hans 5. symfoni.

Edvard Grieg

Edvard Grieg (1843-1907) var en norsk nasjonalromantisk komponist. Han er den norske komponisten som har fått størst internasjonalt gjennomslag, og i likhet med Bjørnstjerne Bjørnson og andre kunstnere fra siste del av 1800-tallet, fikk han stor betydning for den kulturelle nasjonsbyggingen i tiden fram mot unionsoppløsningen i 1905.

15 år gammel begynte Grieg å studere ved konservatoriet i Leipzig. Senere tilbrakte han noen grunnleggende ungdomsår i København. Her møtte han datidens nasjonalromantiske strømninger. Avgjørende for utviklingen av hans personlige stil som komponist var et møte med Rikard Nordraak. Grieg begynte bevisst å ta utgangspunkt i trekk fra norsk vokal og instrumental folkemusikk, før han omsatte dette til sanger med klaver, eller til orkestermusikk. Ibsen valgte Grieg til å skrive musikken til teaterstykket Peer Gynt som komponisten senere gjorde om til orkesterverk pga dets popularitet. Sammen var de med på å bygge opp nasjonalfølelsen i Norge, før vi ble etablert som selvstendig nasjon.

Griegs mest kjente verk er trolig klaverkonserten i a-moll, op. 16, samt suiten Fra Holbergs tid, op. 40.

Joseph Haydn

Joseph Haydn (1732-1809) tilhører det vi kaller klassisismen, og er en av det viktigste komponister fra denne perioden i likhet med Wolfgang Amadeus Mozart.

I klassisismen var det vanlig at komponistene var ansatt hos en av adelig slekt, eller i kirkens tjeneste. Også teatre ansatte komponister til å skrive musikk for seg, da ofte operaer, som var datidens musikaler.

Som hoffkomponist måtte man lage stadig ny musikk til ulike anledninger for å underholde prominente gjester eller andre store begivenheter. Man hadde også ansvar for å arbeide med de ansatte musikerne ved hoffet. Haydn måtte bo på slottet sammen med de kongelige. Hvis de reiste til andre steder, var han en del av reisefølget for å kunne underholde dem om kvelden eller spille for vertskapet. Slik fikk han også se mange steder rundt om i Europa.

Haydn skrev særlig mange symfonier, men også kvartetter eller trioer slik at vanlige mennesker kunne spille musikken hans hjemme hos seg selv.

Noen av hans mest kjente verk er London-symfoniene, men også strykekvartettene, som nr 62 Keiserkvartetten som Tysklands nasjonalsang bygger på.

Oppgave:

For ulike lytte-oppgaver knyttet til dette kompetansemålet kan man benytte Minken Fosheim sine eventyr om Mozart (wienerklassisk) eller Grieg (nasjonalromantikk). Dette passer best de yngre barna.

Lytte-eksempler som presenterer enten komponistene over eller kan brukes til diskusjon om kunstneriske opplevelser knyttet til sentrale komponister i musikkhistorien er:

Grieg: Klaverkonsert, åpning

Grieg: Peer Gynt, Morgenstemning / Åses Død

Tsjajkovskij: Symfoni nr 5, 4. sats finale

Tsjajkovskij: Svanesjøen-suite, åpning / Akt 1, vals

Beethoven: Symfoni nr 7, 2. sats allegretto

Mozart: Requiem, Dies Irae
Mozart: Ave Verum Corpus
Mozart: Klarinettkonsert, 2. sats adagio
Mozart: Symfoni nr 38, 4. sats presto

Formidling

Kompetansemål etter 7. årstrinn

Musikk

Lytte

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- samtale om hvordan musikk både er et kunstnerisk uttrykk og en kommersiell vare
- gi uttrykk for egne vurderinger om hvordan musikkens bruk og funksjon har endret seg gjennom tidene

Musikk er følelser. Følelser er musikk. Hadde vi ikke hatt musikk ville mange av oss hatt store problemer med å uttrykke følelser. Hvis vi ikke hadde følelser, ville musikken vært kjedelig?

Musikk kan skape mange følelser. Glede, sorg, sinne, ro, stress, energi og så videre.

Det finnes flere måter en sang kan få oss til å gråte på. Den kan gjøre oss trist, den kan gjøre oss glad (gledestårer) eller den kan rett og slett bare være så vakker at man begynner å gråte.

- Er musikk følelser?

- Får vi ulike følelser av å høre på musikk?

- Eller er musikk matematikk? Et nøye system satt opp med noen prikker?

- Hva hadde filmer vært uten musikk?

- Når brukes musikk i dagliglivet? Reklame, tv-program, i butikker, avslapning etc.

Noen reklamefilmer med musikk

<https://www.youtube.com/watch?v=316AzLYfAzw> kabel-tv (inneholder vold, personskade)

<https://www.youtube.com/watch?v=32OaLNdRXgg> Jazz-festival (stereotyper)

<https://www.youtube.com/watch?v=Kb-3G--DB7Y> Volvo, landskap fra Norge

<https://www.youtube.com/watch?v=GvaQMzh7B30> Subaru, hund som sjåfør

<https://www.youtube.com/watch?v=RFD0I24RRAE> Chiquita bananer tegnefilm 1947

<https://www.youtube.com/watch?v=ccu2IOWI-no> Farris mineralvann 1915

Etterarbeid

Tegneserie

Kompetansemål etter 7. årstrinn

Kunst og håndverk

Visuell kommunikasjon

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- lage tegneserier og redegjøre for sammenhenger mellom tegneserier og film

- Be elevene om å lage en tegneserie om hvordan de opplevde forholdet mellom Pizzicato og Bjeffersen. I tegneserien skal elevene få frem diskusjonen mellom Pizzicato og Bjeffersen. Er musikk følelser eller er det matematiske tegn som er satt opp i et system?

Tekst

Kompetansemål etter 7. årstrinn

Norsk

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- skrive tekster med klart uttrykt tema og skape sammenheng mellom setninger og avsnitt
- skrive fortellende, beskrivende, reflekterende og argumenterende tekster etter mønster av eksempeltekster og andre kilder, og tilpasse egne tekster til formål og mottaker

- Det å argumentere er en ferdighet som må læres. Her er et forslag på hvordan du kan bygge opp undervisningsopplegget rundt det å skrive en argumenterende tekst:

- Felles opplevelse: skolekonsert med Stavanger Symfoniorkester

- Samtale etter besøket

- Aktivere forkunnskap: tankekart i grupper

- Samtale/diskusjon

- Argumenter for og i mot

- Rammer for skriving: startsetninger

Utgangspunktet for skriveprosjektet er besøket i konserthuset. Ha en samtale i plenum om hva de har sett og hørt på skolekonserten. Del elevene i grupper på 3-4, og be dem lage et tankekart.

Ta opp denne diskusjonen om hva musikk egentlig er. Er det følelser eller et nøye system satt opp med prikker? Be elevene individuelt sette opp et to-kolonne skjema, og fyll ut så mye de klarer på begge sider. Gå deretter gjennom dette med elevene i fellesskap. Be elevene gi og ta av hverandres argumenter, slik at alle har argumenter til de skal begynne å skrive

Musikk er følelser	Musikk er matematikk
Fordi jeg blir glad av å høre på musikk...	Fordi musikk er et system...

Når bakgrunnskunnskapen begynner å falle på plass, noe som er meget viktig å gjøre for at elevene skal kunne ha noe å skrive om når de skal produsere egen tekst, er det bare å begynne å

skrive. Disse startsetningene kan hjelpe elevene i gang med skrivingen av en argumenterende tekst:

- Jeg synes at musikk er...
- Jeg har noen argumenter for det...
- Mitt første argument er...
- Mitt andre argument er...
- Mitt tredje argument er...
- Selv om...
- Jeg mener jeg har vist at...